

Matematika IV – 14. přednáška

Testování hypotéz

Michal Bulant

Masarykova univerzita
Fakulta informatiky

19. 5. 2008

Obsah přednášky

1 Testování hypotéz

Doporučené zdroje

- Martin Panák, Jan Slovák, **Drsná matematika**, e-text.
- Karel Zvára, Josef Štěpán, **Pravděpodobnost a matematická statistika**, Matfyzpress, 4. vydání, 2006, 230 stran, ISBN 80-867-3271-1.
- Marie Budíková, **Statistika** , Masarykova univerzita, ESF, distanční studijní opora, Brno 2004, 176 stran, <http://www.math.muni.cz/~budikova/esf/Statistika.zip>

Doporučené zdroje

- Martin Panák, Jan Slovák, **Drsná matematika**, e-text.
- Karel Zvára, Josef Štěpán, **Pravděpodobnost a matematická statistika**, Matfyzpress, 4. vydání, 2006, 230 stran, ISBN 80-867-3271-1.
- Marie Budíková, **Statistika**, Masarykova univerzita, ESF, distanční studijní opora, Brno 2004, 176 stran, <http://www.math.muni.cz/~budikova/esf/Statistika.zip>
- Marie Budíková, Štěpán Mikoláš, Pavel Osecký, **Teorie pravděpodobnosti a matematická statistika (sbírka příkladů)**, Masarykova univerzita, 3. vydání, 2004, 117 stran, ISBN 80-210-3313-4.

Plán přednášky

1 Testování hypotéz

Motivační úvod

Testování hypotéz umožňuje na základě náhodného výběru s danou pravděpodobností ověřovat domněnky o rozdělení, z něhož pochází daný náhodný výběr.

Motivační úvod

Testování hypotéz umožňuje na základě náhodného výběru s danou pravděpodobností ověřovat domněnky o rozdělení, z něhož pochází daný náhodný výběr. **Hypotézou** budeme rozumět nějaké tvrzení o parametrech tohoto rozdělení.

Motivační úvod

Testování hypotéz umožňuje na základě náhodného výběru s danou pravděpodobností ověřovat domněnky o rozdělení, z něhož pochází daný náhodný výběr. **Hypotézou** budeme rozumět nějaké tvrzení o parametrech tohoto rozdělení.

Definice

H_0 ... nulová hypotéza (např. $\theta = c$, kde c vyjadřuje naši domněnku o hodnotě parametru θ)

H_1 ... (oboustranná) alternativní hypotéza (obvykle negace nulové)

Testováním H_0 oproti alternativní hypotéze rozumíme postup založený na náhodném výběru, s jehož pomocí platnost H_0 *zamítneme* nebo *nezamítneme* (= připouštíme).

Motivační úvod

Testování hypotéz umožňuje na základě náhodného výběru s danou pravděpodobností ověřovat domněnky o rozdělení, z něhož pochází daný náhodný výběr. **Hypotézou** budeme rozumět nějaké tvrzení o parametrech tohoto rozdělení.

Definice

H_0 ... nulová hypotéza (např. $\theta = c$, kde c vyjadřuje naši domněnku o hodnotě parametru θ)

H_1 ... (oboustranná) alternativní hypotéza (obvykle negace nulové)

Testováním H_0 oproti alternativní hypotéze rozumíme postup založený na náhodném výběru, s jehož pomocí platnost H_0 *zamítneme* nebo *nezamítneme* (= připouštíme).

Chyba 1. druhu ... H_0 platí a my ji zamítneme (závažnější)

Chyba 2. druhu ... H_0 neplatí a my ji nezamítneme

Motivační úvod

Testování hypotéz umožňuje na základě náhodného výběru s danou pravděpodobností ověřovat domněnky o rozdělení, z něhož pochází daný náhodný výběr. **Hypotézou** budeme rozumět nějaké tvrzení o parametrech tohoto rozdělení.

Definice

H_0 ... nulová hypotéza (např. $\theta = c$, kde c vyjadřuje naši domněnku o hodně parametru θ)

H_1 ... (oboustranná) alternativní hypotéza (obvykle negace nulové)

Testováním H_0 oproti alternativní hypotéze rozumíme postup založený na náhodném výběru, s jehož pomocí platnost H_0 *zamítneme* nebo *nezamítneme* (= připouštíme).

Chyba 1. druhu ... H_0 platí a my ji zamítneme (závažnější)

Chyba 2. druhu ... H_0 neplatí a my ji nezamítneme

Pravděpodobnost chyby 1. druhu se nazývá *hladina významnosti* (α , obvykle $\alpha = 0,05$), pravděpodobnost chyby 2. druhu se značí β a číslo $1 - \beta$ se nazývá *síla testu*.

Způsoby testování nulové hypotézy

- 1 pomocí intervalu spolehlivosti

Způsoby testování nulové hypotézy

- 1 pomocí intervalu spolehlivosti
- 2 pomocí kritického oboru

Způsoby testování nulové hypotézy

- 1 pomocí intervalu spolehlivosti
- 2 pomocí kritického oboru
- 3 pomocí tzv. p –hodnoty (p -value)

Způsoby testování nulové hypotézy

- 1 pomocí intervalu spolehlivosti
- 2 pomocí kritického oboru
- 3 pomocí tzv. p –hodnoty (p -value)

Interval spolehlivosti Na základě realizace náhodného výběru sestojíme $100(1 - \alpha)\%$ interval spolehlivosti pro neznámý parametr θ a zjistíme, zda c patří do tohoto intervalu. Pokud ano, hypotézu H_0 nezamítáme (v opačném případě zamítáme) na hladině významnosti α .

Způsoby testování nulové hypotézy

- 1 pomocí intervalu spolehlivosti
- 2 pomocí kritického oboru
- 3 pomocí tzv. p –hodnoty (p -value)

Interval spolehlivosti Na základě realizace náhodného výběru sestrojíme $100(1 - \alpha)\%$ interval spolehlivosti pro neznámý parametr θ a zjistíme, zda c patří do tohoto intervalu. Pokud ano, hypotézu H_0 nezamítáme (v opačném případě zamítáme) na hladině významnosti α .

Kritický obor Stanovení kritického oboru je postup do jisté míry obrácený. Nejprve (i bez náhodného výběru) zvolíme vhodnou statistiku T a množinu hodnot, jichž může T nabývat, rozdělíme na dvě disjunktní podmnožiny: obor nezamítnutí H_0 (značíme V) a **kritický obor** W (obor zamítnutí H_0). Pokud realizace T padne do W , pak H_0 zamítneme, jinak nezamítáme.

Stanovení kritického oboru na hladině α

Pro statistiku T (*testové kritérium*) stanovíme obor nezamítnutí W jako interval, jehož hraniční body tvoří kvantil $\alpha/2$ a $1 - \alpha/2$, odtud je

$$W = (-\infty, F^{-1}(\alpha/2)) \cup (F^{-1}(1 - \alpha/2), \infty).$$

Způsoby testování nulové hypotézy

p-hodnota Testování pomocí *p*-hodnoty se jednoduchý test, umožněný rozšířením statistických balíčků. *p*-hodnota udává nejnižší možnou hladinu významnosti, při níž H_0 zamítáme. Je-li *p*-hodnota $> \alpha$, hypotézu H_0 nezamítáme, pro *p*-hodnotu menší než α , hypotézu zamítneme.

Způsoby testování nulové hypotézy

p-hodnota Testování pomocí *p*-hodnoty se jednoduchý test, umožněný rozšířením statistických balíčků. *p*-hodnota udává nejnižší možnou hladinu významnosti, při níž H_0 zamítáme. Je-li *p*-hodnota $> \alpha$, hypotézu H_0 nezamítáme, pro *p*-hodnotu menší než α , hypotézu zamítneme.

Způsoby testování nulové hypotézy

p-hodnota Testování pomocí *p*-hodnoty se jednoduchý test, umožněný rozšířením statistických balíčků. *p*-hodnota udává nejnižší možnou hladinu významnosti, při níž H_0 zamítáme. Je-li *p*-hodnota $> \alpha$, hypotézu H_0 nezamítáme, pro *p*-hodnotu menší než α , hypotézu zamítneme.

p-hodnota se stanoví rovněž se znalostí konkrétní realizace t_0 statistiky T náhodného výběru jako

$$p = 2 \min\{P(T \leq t_0), P(T \geq t_0)\}.$$

Testování hypotézy proti jednostranné alternativě

Je-li H_0 hypotéza $\theta = c$, pak *levostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta < c$, *pravostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta > c$.

Testování hypotézy proti jednostranné alternativě

Je-li H_0 hypotéza $\theta = c$, pak *levostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta < c$, *pravostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta > c$. Volba typu alternativní hypotézy vyplývá z konkrétní situace.

Příklad

- V předmětu Matematika 3 psali studenti písemku rozdělení na 2 skupiny. Hypotéza H_0 : *obě zadání mají stejnou průměrnou obtížnost* je testována oproti oboustranné alternativní hypotéze *zadání nejsou stejně obtížná*.

Testování hypotézy proti jednostranné alternativě

Je-li H_0 hypotéza $\theta = c$, pak *levostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta < c$, *pravostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta > c$. Volba typu alternativní hypotézy vyplývá z konkrétní situace.

Příklad

- V předmětu Matematika 3 psali studenti písemku rozdělení na 2 skupiny. Hypotéza H_0 : *obě zadání mají stejnou průměrnou obtížnost* je testována oproti oboustranné alternativní hypotéze *zadání nejsou stejně obtížná*.
- V předmětu Matematika 3 se dříve po studentech nevyžadovalo řešení domácích úloh. Toto bylo nyní nově zavedeno s cílem dosažení lepších výsledků studentů u závěrečné zkoušky.

Testování hypotézy proti jednostranné alternativě

Je-li H_0 hypotéza $\theta = c$, pak *levostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta < c$, *pravostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta > c$. Volba typu alternativní hypotézy vyplývá z konkrétní situace.

Příklad

- V předmětu Matematika 3 psali studenti písemku rozdělení na 2 skupiny. Hypotéza H_0 : *obě zadání mají stejnou průměrnou obtížnost* je testována oproti oboustranné alternativní hypotéze *zadání nejsou stejně obtížná*.
- V předmětu Matematika 3 se dříve po studentech nevyžadovalo řešení domácích úloh. Toto bylo nyní nově zavedeno s cílem dosažení lepších výsledků studentů u závěrečné zkoušky.

Testování hypotézy proti jednostranné alternativě

Je-li H_0 hypotéza $\theta = c$, pak *levostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta < c$, *pravostranná alternativní hypotéza* je tvrzení $\theta > c$. Volba typu alternativní hypotézy vyplývá z konkrétní situace.

Příklad

- V předmětu Matematika 3 psali studenti písemku rozdělení na 2 skupiny. Hypotéza H_0 : *obě zadání mají stejnou průměrnou obtížnost* je testována oproti oboustranné alternativní hypotéze *zadání nejsou stejně obtížná*.
- V předmětu Matematika 3 se dříve po studentech nevyžadovalo řešení domácích úloh. Toto bylo nyní nově zavedeno s cílem dosažení lepších výsledků studentů u závěrečné zkoušky.

V tomto případě zřejmě použijeme nulovou hypotézu H_0 : *výsledné bodové hodnocení se nezlepšilo* oproti pravostranné alternativní hypotéze H_1 : *bodový výsledek studentů se zlepšil*

Jednoduchý příklad

Příklad

Náš protivník hodil 60x kostkou a padla mu 16x šestka. Testujme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ nulovou hypotézu H_0 : *kostka není upravená* proti jednostranné alternativní hypotéze H_1 : *kostka je upravená tak, aby padalo více šestek*.

Jednoduchý příklad

Příklad

Náš protivník hodil 60x kostkou a padla mu 16x šestka. Testujme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ nulovou hypotézu H_0 : *kostka není upravená* oproti jednostranné alternativní hypotéze H_1 : *kostka je upravená tak, aby padalo více šestek*.

Řešení

Statistika T (počet šestek) má rozdělení $T \sim Bi(60, 1/6)$. Kritický obor je dán 95. percentilem tohoto rozdělení. Snadno vypočteme, že $P(T > 14) = 0,065$ a $P(T > 15) = 0,034$, proto p -hodnota rovna 0,034 (nebo jinými slovy: kritickým oborem na hladině 0,05 je interval $\langle 16, \infty \rangle$). Hypotézu H_0 tedy zamítáme – na hladině 0,05 můžeme tvrdit, že kostka je upravená.

Jednoduchý příklad – pokr.

Řešení (pomocí aproximace)

Porovnejme předchozí řešení příkladu s řešením, při kterém využijeme aproximaci pomocí de Moivre-Laplaceovy věty. Náhodnou veličinu

$$X = \frac{T - 10}{\sqrt{50/6}}$$

Ize považovat za veličinu mající normální rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ s jednotkovým rozptylem $\sigma^2 = 1$, testovat budeme hypotézu $\mu = 0$.

Jednoduchý příklad – pokr.

Řešení (pomocí aproximace)

Porovnejme předchozí řešení příkladu s řešením, při kterém využijeme aproximaci pomocí de Moivre-Laplaceovy věty. Náhodnou veličinu

$$X = \frac{T - 10}{\sqrt{50/6}}$$

lze považovat za veličinu mající normální rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ s jednotkovým rozptylem $\sigma^2 = 1$, testovat budeme hypotézu $\mu = 0$. **Kritickým oborem** $N(0, 1)$ je interval $(1, 65, \infty)$ (stále uvažujeme *pravostranou alternativu*). Přitom pro realizaci statistiky X platí $x = (16 - 10)/\sqrt{50/6} \approx 2,08$ a hypotézu tedy opět zamítáme.

Jednoduchý příklad – pokr.

Řešení (pomocí aproximace)

Porovnejme předchozí řešení příkladu s řešením, při kterém využijeme aproximaci pomocí de Moivre-Laplaceovy věty. Náhodnou veličinu

$$X = \frac{T - 10}{\sqrt{50/6}}$$

lze považovat za veličinu mající normální rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ s jednotkovým rozptylem $\sigma^2 = 1$, testovat budeme hypotézu $\mu = 0$.

Kritickým oborem $N(0, 1)$ je interval $(1, 65, \infty)$ (stále uvažujeme *pravostranou alternativu*). Přitom pro realizaci statistiky X platí $x = (16 - 10)/\sqrt{50/6} \approx 2,08$ a hypotézu tedy opět zamítáme.

Jednostranným intervalem spolehlivosti pro X je $((2,08 - 1,65)/\sqrt{60}, \infty)$ a protože do něj nepatří hodnota 0 zamítáme nulovou hypotézu (všimněte si, že v obou případech *rozhodlo* porovnání $1,65 < 2,08$).

Jednoduchý příklad – pokr.

Řešení (pomocí aproximace a p -hodnoty)

Určeme nejmenší pravděpodobnost p , při níž stále ještě zamítáme nulovou hypotézu $\mu = 0$ oproti pravostranné hypotéze $\mu > 0$ (tj. p -hodnotu). Má-li X rozdělení $N(0, 1)$, pak $p = P(X \geq 2,08) = 1 - 0,981 = 0,019$.

Jednoduchý příklad – pokr.

Řešení (pomocí aproximace a p -hodnoty)

Určeme nejmenší pravděpodobnost p , při níž stále ještě zamítáme nulovou hypotézu $\mu = 0$ oproti pravostranné hypotéze $\mu > 0$ (tj. p -hodnotu). Má-li X rozdělení $N(0, 1)$, pak
 $p = P(X \geq 2,08) = 1 - 0,981 = 0,019$.
Protože je $\alpha = 0,05 > 0,019$, opět hypotézu zamítáme.

Základní testy hypotéz o parametrech normálního rozdělení

Podobně jako statistiky při konstrukci intervalů spolehlivosti jsou i základní testy standardizované (není divu, jak jsme viděli, jde o úzce propojené pojmy).

Základní testy hypotéz o parametrech normálního rozdělení

Podobně jako statistiky při konstrukci intervalů spolehlivosti jsou i základní testy standardizované (není divu, jak jsme viděli, jde o úzce propojené pojmy).

z-test Nechť je X_1, \dots, X_n náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ se známým σ^2 a $n \geq 2$. Test $H_0 : \mu = c$ proti alternativní hypotéze $\mu \neq c$ se nazývá **z-test**.

Základní testy hypotéz o parametrech normálního rozdělení

Podobně jako statistiky při konstrukci intervalů spolehlivosti jsou i základní testy standardizované (není divu, jak jsme viděli, jde o úzce propojené pojmy).

z-test Nechť je X_1, \dots, X_n náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ se známým σ^2 a $n \geq 2$. Test $H_0 : \mu = c$ proti alternativní hypotéze $\mu \neq c$ se nazývá **z-test**.

jednovýběrový t-test Nechť je X_1, \dots, X_n náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ s neznámým σ^2 a $n \geq 2$. Test $H_0 : \mu = c$ proti alternativní hypotéze $\mu \neq c$ se nazývá **jednovýběrový t-test**.

Základní testy hypotéz o parametrech normálního rozdělení

Podobně jako statistiky při konstrukci intervalů spolehlivosti jsou i základní testy standardizované (není divu, jak jsme viděli, jde o úzce propojené pojmy).

z-test Nechť je X_1, \dots, X_n náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ se známým σ^2 a $n \geq 2$. Test $H_0 : \mu = c$ proti alternativní hypotéze $\mu \neq c$ se nazývá **z-test**.

jednovýběrový t-test Nechť je X_1, \dots, X_n náhodný výběr z rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$ s neznámým σ^2 a $n \geq 2$. Test $H_0 : \mu = c$ proti alternativní hypotéze $\mu \neq c$ se nazývá **jednovýběrový t-test**.

dvouvýběrový t-test Nechť je X_{11}, \dots, X_{m1} náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_1, \sigma^2)$ a X_{12}, \dots, X_{n2} na něm nezávislý náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_2, \sigma^2)$ s $m, n \geq 2$ a neznámým σ^2 . Test $H_0 : \mu_1 - \mu_2 = c$ proti $H_1 : \mu_1 - \mu_2 \neq c$ se nazývá **dvouvýběrový t-test**.

Základní testy hypotéz o parametrech normálním rozdělení

párový t-test Necht' je $(X_1, Y_1)^T, \dots, (X_n, Y_n)^T$ výběr z rozdělení

$$N \begin{pmatrix} \mu_1 & \sigma_1^2 & \sigma_{12} \\ \mu_2 & \sigma_{12} & \sigma_2^2 \end{pmatrix}$$

s $n \geq 2$ a neznámými parametry. Test

$H_0 : \mu_1 - \mu_2 = c$ oproti $H_1 : \mu_1 - \mu_2 \neq c$ se nazývá
párový t-test.

Základní testy hypotéz o parametrech normálním rozdělení

párový t-test Necht' je $(X_1, Y_1)^T, \dots, (X_n, Y_n)$ výběr z rozdělení

$$N \begin{pmatrix} \mu_1 & \sigma_1^2 & \sigma_{12} \\ \mu_2 & \sigma_{12} & \sigma_2^2 \end{pmatrix}$$

s $n \geq 2$ a neznámými parametry. Test

$H_0 : \mu_1 - \mu_2 = c$ oproti $H_1 : \mu_1 - \mu_2 \neq c$ se nazývá
párový t-test.

F-test Necht' je X_{11}, \dots, X_{m1} náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_1, \sigma_1^2)$ a X_{12}, \dots, X_{n2} na něm nezávislý náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_2, \sigma_2^2)$ s $m, n \geq 2$. Test

$H_0 : \sigma_1^2/\sigma_2^2 = 1$ proti $H_1 : \sigma_1^2/\sigma_2^2 \neq 1$ se nazývá

F-test.

Základní testy hypotéz o parametrech normálním rozdělení

párový t-test Necht' je $(X_1, Y_1)^T, \dots, (X_n, Y_n)^T$ výběr z rozdělení

$$N \begin{pmatrix} \mu_1 & \sigma_1^2 & \sigma_{12} \\ \mu_2 & \sigma_{12} & \sigma_2^2 \end{pmatrix}$$

s $n \geq 2$ a neznámými parametry. Test

$H_0 : \mu_1 - \mu_2 = c$ oproti $H_1 : \mu_1 - \mu_2 \neq c$ se nazývá **párový t-test**.

F-test Necht' je X_{11}, \dots, X_{m1} náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_1, \sigma_1^2)$ a X_{12}, \dots, X_{n2} na něm nezávislý náhodný výběr z rozdělení $N(\mu_2, \sigma_2^2)$ s $m, n \geq 2$. Test

$H_0 : \sigma_1^2/\sigma_2^2 = 1$ proti $H_1 : \sigma_1^2/\sigma_2^2 \neq 1$ se nazývá

F-test.

test rozptylu Necht' je X_1, \dots, X_n náhodný výběr z $N(\mu, \sigma^2)$ s neznámým μ a $n \geq 2$. Test $H_0 : \sigma^2 = c$ proti $H_1 : \sigma^2 \neq c$ se nazývá **test o rozptylu**.

Kritický obor testů normálního rozdělení

$$\text{z-test } |(M - c)/(\sigma/\sqrt{n})| \geq u_{1-\alpha/2}$$

Kritický obor testů normálního rozdělení

$$\text{z-test } |(M - c)/(\sigma/\sqrt{n})| \geq u_{1-\alpha/2}$$

$$\text{jednovýběrový t-test } |(M - c)/(S/\sqrt{n})| \geq t_{1-\alpha/2}(n - 1)$$

Kritický obor testů normálního rozdělení

z-test $| (M - c) / (\sigma / \sqrt{n}) | \geq u_{1-\alpha/2}$

jednovýběrový t-test $| (M - c) / (S / \sqrt{n}) | \geq t_{1-\alpha/2}(n - 1)$

dvouvýběrový t-test

$$\left| \frac{M_1 - M_2 - c}{S_* \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}} \right| \geq t_{1-\alpha/2}(m + n - 2)$$

Kritický obor testů normálního rozdělení

z-test $| (M - c) / (\sigma / \sqrt{n}) | \geq u_{1-\alpha/2}$

jednovýběrový t-test $| (M - c) / (S / \sqrt{n}) | \geq t_{1-\alpha/2}(n - 1)$

dvouvýběrový t-test

$$\left| \frac{M_1 - M_2 - c}{S_* \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}} \right| \geq t_{1-\alpha/2}(m + n - 2)$$

párový t-test sestavením rozdílu $Z_i = X_i - Y_i$ a $\mu = \mu_1 - \mu_2$
úlohu předvedeme na jednovýběrový t-test

Kritický obor testů normálního rozdělení

z-test $| (M - c) / (\sigma / \sqrt{n}) | \geq u_{1-\alpha/2}$

jednovýběrový t-test $| (M - c) / (S / \sqrt{n}) | \geq t_{1-\alpha/2}(n - 1)$

dvouvýběrový t-test

$$\left| \frac{M_1 - M_2 - c}{S_* \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}} \right| \geq t_{1-\alpha/2}(m + n - 2)$$

párový t-test sestavením rozdílu $Z_i = X_i - Y_i$ a $\mu = \mu_1 - \mu_2$
 úlohu předvedeme na jednovýběrový t -test

F-test $S_1^2 / S_2^2 \leq F_{\alpha/2}(m - 1, n - 1)$ nebo
 $S_1^2 / S_2^2 \geq F_{1-\alpha/2}(m - 1, n - 1)$

Kritický obor testů normálního rozdělení

z-test $| (M - c) / (\sigma / \sqrt{n}) | \geq u_{1-\alpha/2}$

jednovýběrový t-test $| (M - c) / (S / \sqrt{n}) | \geq t_{1-\alpha/2}(n - 1)$

dvouvýběrový t-test

$$\left| \frac{M_1 - M_2 - c}{S_* \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}} \right| \geq t_{1-\alpha/2}(m + n - 2)$$

párový t-test sestavením rozdílu $Z_i = X_i - Y_i$ a $\mu = \mu_1 - \mu_2$
 úlohu předvedeme na jednovýběrový t -test

F-test $S_1^2 / S_2^2 \leq F_{\alpha/2}(m - 1, n - 1)$ nebo
 $S_1^2 / S_2^2 \geq F_{1-\alpha/2}(m - 1, n - 1)$

test rozptylu $(n - 1)S^2 / c \leq \chi_{\alpha/2}^2(n - 1)$ nebo
 $(n - 1)S^2 / c \geq \chi_{1-\alpha/2}^2(n - 1)$

Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test

Příklad

Uvažme bodové výsledky studentů z 2. termínu zkoušky předmětu MB103, přičemž výsledky testů skupiny A a skupiny B považujeme za dva nezávislé výběry z normálního rozdělení. Úkolem je zjistit, jestli výsledky některé ze skupin byly statisticky významně horší. Testujme nulovou hypotézu $H_0 : \mu_1 - \mu_2 = 0$ oproti alternativní hypotéze $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$.

Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test

Příklad

Uvažme bodové výsledky studentů z 2. termínu zkoušky předmětu MB103, přičemž výsledky testů skupiny A a skupiny B považujeme za dva nezávislé výběry z normálního rozdělení. Úkolem je zjistit, jestli výsledky některé ze skupin byly statisticky významně horší. Testujme nulovou hypotézu $H_0 : \mu_1 - \mu_2 = 0$ oproti alternativní hypotéze $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$.

Řešení

Nejprve pomocí F-testu otestujeme hypotézu o stejných rozptylech, v případě úspěchu poté použijeme dvouvýběrový t-test. Vypočteme základní statistiky:

Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test

Příklad

Uvažme bodové výsledky studentů z 2. termínu zkoušky předmětu MB103, přičemž výsledky testů skupiny A a skupiny B považujeme za dva nezávislé výběry z normálního rozdělení. Úkolem je zjistit, jestli výsledky některé ze skupin byly statisticky významně horší. Testujme nulovou hypotézu $H_0 : \mu_1 - \mu_2 = 0$ oproti alternativní hypotéze $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$.

Řešení

Nejprve pomocí F-testu otestujeme hypotézu o stejných rozptylech, v případě úspěchu poté použijeme dvouvýběrový t-test. Vypočteme základní statistiky:

	rozsah	výb. průměr	výb. rozptyl
A	65	10,48	22,49
B	64	7,21	29,75

Řešení (Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test (pokr.))

Dostáváme $S_1^2/S_2^2 = 0,76$ a protože $F(0,025; 64; 63) = 0,61$,
nezamítáme hypotézu o rovnosti rozptylů.

Řešení (Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test (pokr.))

Dostáváme $S_1^2/S_2^2 = 0,76$ a protože $F(0,025; 64; 63) = 0,61$, **nezamítáme** hypotézu o rovnosti rozptylů. O tomtéž se přesvědčíme i vypočtením intervalu spolehlivosti

$$\left(\frac{S_1^2/S_2^2}{F_{1-\alpha/2}(m-1, n-1)}, \frac{S_1^2/S_2^2}{F_{\alpha/2}(m-1, n-1)} \right) \approx (0,46; 1,24),$$

v němž leží testovaný podíl rozptylů 1.

Řešení (Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test (pokr.))

Dostáváme $S_1^2/S_2^2 = 0,76$ a protože $F(0,025; 64; 63) = 0,61$, **nezamítáme** hypotézu o rovnosti rozptylů. O tomtéž se přesvědčíme i vypočtením intervalu spolehlivosti

$$\left(\frac{S_1^2/S_2^2}{F_{1-\alpha/2}(m-1, n-1)}, \frac{S_1^2/S_2^2}{F_{\alpha/2}(m-1, n-1)} \right) \approx (0,46; 1,24),$$

v němž leží testovaný podíl rozptylů 1.

Budeme tedy dále s výběry pracovat s předpokladem, že mají stejný rozptyl a použijeme dvouvýběrový t-test.

Řešení (Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test (pokr.))

Vypočteme vážený průměr výběrových rozptylů

$$S_*^2 = \frac{(m-1)S_1^2 + (n-1)S_2^2}{m+n-2} \approx 5,11^2,$$

dále $M_1 - M_2 = 3,27$.

Řešení (Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test (pokr.))

Vypočteme vážený průměr výběrových rozptylů

$$S_*^2 = \frac{(m-1)S_1^2 + (n-1)S_2^2}{m+n-2} \approx 5,11^2,$$

dále $M_1 - M_2 = 3,27$. V tabulkách najdeme hodnotu $t_{0,975}(65+64-2) = 1,98$, a protože

$$T = \frac{M_1 - M_2}{S_* \sqrt{\frac{1}{65} + \frac{1}{64}}} \approx 3,64,$$

docházíme k závěru, že můžeme hypotézu o stejné střední hodnotě obou rozdělení (tj. hypotézu $\mu_1 = \mu_2$) **zamítnout** (neboť $3,64 > 1,98$).

Řešení (Komplexní příklad na dvouvýběrový t-test (pokr.))

Vypočteme vážený průměr výběrových rozptylů

$$S_*^2 = \frac{(m-1)S_1^2 + (n-1)S_2^2}{m+n-2} \approx 5,11^2,$$

dále $M_1 - M_2 = 3,27$. V tabulkách najdeme hodnotu $t_{0,975}(65 + 64 - 2) = 1,98$, a protože

$$T = \frac{M_1 - M_2}{S_* \sqrt{\frac{1}{65} + \frac{1}{64}}} \approx 3,64,$$

docházíme k závěru, že můžeme hypotézu o stejné střední hodnotě obou rozdělení (tj. hypotézu $\mu_1 = \mu_2$) **zamítnout** (neboť $3,64 > 1,98$). Toto opět ověříme výpočtem intervalu spolehlivosti, který má střed v $M_1 - M_2$ a velikost rovnou dvojnásobku

$S_* \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}} t_{1-\alpha/2}(m+n-2) \approx 1,78$, proto je interval spolehlivosti $(1,49; 5,05)$.